Näringsutskottets betänkande 1986/87:13

om förbud mot nya kärnkraftsreaktorer m. m. (prop. 1986/87:24)

NU 1986/87:13

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1986/87:24 (industridepartementet) om förbud mot nya kärnkraftsreaktorer m. m.,

dels tre motioner som har väckts med anledning av propositionen,

dels – delvis – en motion som har väckts med anledning av proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan.

Konstitutionsutskottet har avgett yttrande (KU 1986/87:5 y) i ärendet. Detta yttrande återges som *bilaga 2* (s. 17).

Sammanfattning

Utskottet ansluter sig till regeringens förslag att det skall anges i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet att tillstånd att uppföra ytterligare kärnkraftsreaktorer inte får lämnas och att lagen skall kompletteras med ett förbud mot vissa förberedande åtgärder som någon skulle kunna vidta i syfte att uppföra ytterligare en kärnkraftsreaktor inom landet. Härvid konstateras att begreppet kärnkraftsreaktor täcker även kärnvärmereaktorer. Förbudsbestämmelsens innebörd diskuteras närmare av utskottet. I reservationer (m, fp) avvisas regeringens förslag på båda punkterna. Utskottet avstyrker motionsyrkanden (c; vpk) om att export av kärnkraftsreaktorer m. m. och förberedelser för sådan skall förbjudas. Enligt en reservation (c) bör regeringen anmodas att lägga fram förslag till en ändring i kärntekniklagen av denna innebörd.

Propositionen

Förslag

Regeringen föreslår – efter föredragning av statsrådet Birgitta Dahl – att riksdagen antar ett av lagrådet granskat förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Lagförslaget har följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 och 6 §§ lagen (1984: 3) om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §	
För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.	För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. *Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.*

I fråga om kärnämne eller kärnavfall i små mängder eller med låga halter av radioaktivitet kan regeringen i förordning meddela föreskrifter om tillstånd för envar eller för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag att använda ämnet eller avfallet i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska, industriella eller kommersiella ändamål.

6 §	
Utöver tillstånd enligt 5 § krävs särskilt tillstånd av regeringen för att en kärnkraftsreaktor första gången skall få tillföras kärnämne så att en självunderhållande kärnreaktion kan ske.	*Utarbetande av konstruktionsritningar, kostnadskalkylering, beställande av utrustning och andra förberedande åtgärder får inte vidtas i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor.*
Tillstånd lämnas endast om reaktorns innehavare har	
1. *visat att det för hantering och slutlig förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta finns en metod som kan godtas med hänsyn till säkerhet och strålskydd, och*	
2. *företett ett program för den forsknings- och utvecklingsverksamhet som behövs för att i reaktorn använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som härrör från detta skall kunna hanteras och slutförvaras på ett säkert sätt.*	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

De föreslagna ändringarna i 5 och 6 §§ kärntekniklagen innebär att i lagen tas in dels ett förbud mot uppförande av nya kärnkraftsreaktorer, dels ett förbud mot att någon företar förberedelseåtgärder i syfte att uppföra en ny reaktor.

Motionerna

Yrkanden

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1986/87:24* är följande:

1986/87:N116 av Börje Hörnlund m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen antar följande lydelse av 5 och 6 §§ i förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet:

5 §

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd att uppföra kärnkrafts-, kärnvärme- och bridreaktorer får inte meddelas.

I fråga om kärnämne eller kärnavfall i små mängder eller med låga halter av radioaktivitet kan regeringen i förordning meddela föreskrifter om tillstånd för envar eller för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag att använda ämnet eller avfallet i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska, industriella eller kommersiella ändamål.

6 §

Utarbetande av konstruktionsritningar, kostnadskalkylering, beställande av utrustning och andra förberedande åtgärder får inte vidtas i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor. Vad som stadgas i föregående moment gäller även för export av kärnkrafts-, kärnvärme- och bridreaktorer samt export av komponenter och teknisk utrustning till nytillkommande reaktorer.

1986/87:N117 av Hadar Cars m. fl. (fp), vari hemställs att riksdagen avslår propositionen.

1986/87:N118 av Anders Björck m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Den motion som har väckts *med anledning av proposition 1986/87:18* och behandlas här är följande:

1986/87:N105 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan (4) att riksdagen förbjuder all export av teknologi, material och kunnande inom kärnenergiområdet från Sverige.

Propositionen präglas, sägs det i motion 1986/87:N118 (m), av synsättet att ett riksdagsbeslut i form av vanlig lag kan binda riksdagens agerande för en lång tid framöver. Ett sådant synsätt saknar emellertid förankring i regeringsformen och riksdagsordningen. Motionärerna vill inte i detta sammanhang diskutera frågan om kärnkraftens framtid i sak men understryker att riksdagen är fri att när som helst fatta ett beslut med annat innehåll än ett tidigare beslut i samma fråga.

Föredragande statsrådets motivuttalande att för straffansvar bör krävas "att gärningsmannen har ett direkt syfte att uppföra en viss kärnkraftsreaktor" har, menar motionärerna, inte täckning i den föreslagna lagtexten. Den begränsning som motiven anger kan, hävdar de, sakna relevans vid en framtida rättslig prövning. Kriminaliseringen av "andra förberedande åtgärder" befaras kunna åberopas mot en diskussion om en eventuell konstruktion av en reaktor i Sverige och betecknas därför som ett klart hot mot möjligheterna till fri opinionsbildning. Propositionen öppnar vägen till nya politiska arbetsmetoder, säger motionärerna – olika förslag som en politisk opinion verkar för skulle kunna straffbeläggas på motsvarande sätt. Yttrandefriheten och näringsfriheten hotas därigenom.

Motionärerna riktar till sist kritik mot att lagförslaget inte har beretts genom remissbehandling enligt 7 kap. 2 § regeringsformen.

I motion 1986/87:N117 (fp) anförs att den föreslagna lagen saknar all praktisk betydelse. Även här görs gällande att dess genomförande skulle inskränka tanke- och yttrandefriheten. Motionärerna ställer en rad frågor om lagens räckvidd vad gäller bl. a. forskning och undervisning och uttalar till sist farhågor för att lagen skall kunna åberopas mot försök till opinionspåverkan genom tryckt skrift.

Enligt motion 1986/87:N116 (c) är regeringens lagförslag inte tillräckligt för att syftet med den tillämnade lagstiftningen, att klargöra innebörden av de beslutade riktlinjerna för energipolitiken, skall bli uppfyllt. I lagen borde kärnvärmeverk – till vilken kategori s. k. Secure-reaktorer hör – och bridreaktorer uttryckligen nämnas som förbjudna objekt. Vidare borde förbud riktas mot förberedelser inom landet för export av reaktorer och mot export av reaktorkomponenter och teknisk utrustning avsedda för nytillkommande reaktorer.

När vi i Sverige anser att kärnkraften inte är lämplig som energikälla bör vi inte heller försöka sälja den till andra länder och minst av allt till tredje världens länder, anförs det i motion 1986/87:N105 (vpk). Vår handelspolitik borde följaktligen skärpas. Svenska företags försök att etablera en lönande export av kärnkraftsprodukter måste stoppas.

Kompletterande uppgifter

Bestämmelser om utförsel av ämnen och utrustning på kärnenergiområdet

Enligt 1 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet innefattar begreppet kärnteknisk verksamhet även viss export m. m. Närmare bestämt gäller detta

dels utförsel av (a) kärnämne – enligt närmare definition i 2 § – eller metall med halt av sådant ämne, (b) vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår och (c) – i den utsträckning regeringen föreskriver – utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne eller som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar, *dels* – i den utsträckning regeringen föreskriver – upplåtelse eller överlåtelse av rätt att utom riket tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i den senast nämnda delpunkten (c) och som tillverkas inom landet.

Kravet på tillstånd enligt 5 § (se lagtexten på s. 2) gäller även för sådan export etc. som nu har nämnts.

I förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet finns en detaljerad förteckning (cirka två trycksidor) över utrustning och material m. m. som inte får föras ut ur landet utan tillstånd av regeringen. I första rummet uppräknas – i ett stort antal punkter – anläggningar som ingår i eller kan ingå i kärnbränslecykeln samt utrustning till sådana anläggningar. Förordningen innehåller i övrigt en rad bestämmelser om tillstånd och om villkor och föreskrifter i samband med sådana, m. m.

I motiveringen till regeringens förslag (prop. 1983/84:60) till lag om kärnteknisk verksamhet finns (s. 49 f.) ett utförligt resonemang om utförsel av ämnen och utrustning m. m. på kärnenergiområdet. Inledningsvis behandlas vissa internationella förpliktelser. Grundläggande är att Sverige har åtagit sig att inte genom export bidra till att andra länder kan utveckla kärnvapen eller andra kärnladdningar. Många skäl talar, anförs det, för att utförselkontrollen begränsas till ett fåtal, väl definierade produkter; den skall då företrädesvis avse produkter som är av central betydelse från icke-spridningssynpunkt. Liksom de internationella avtalen och riktlinjerna syftar, framhålls det, motsvarande svenska bestämmelser till att material och komponenter inte skall föras ut ur landet om de kan befaras leda till framställning av kärnladdningar i länder utanför kärnvapenländernas krets. Särskilt utrymme ägnas i motiveringen åt s. k. dubbelanvändningsprodukter, dvs. utrustning som i och för sig inte har konstruerats eller iordningställts för användning på kärnenergiområdet men som kan komma till användning för tillverkning av kärnladdningar.

Bestämmelserna om teknologiöverföring kom till genom kärntekniklagen. I övrigt fanns motsvarande bestämmelser tidigare i lagen (1956:306) om rätt att utvinna atomenergi m. m. (atomenergilagen).

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om förbud mot utförsel av kärnreaktorer m. m. har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år (senast NU 1984/85:30 s. 60, NU 1985/86:25 s. 11). Utskottet har avstyrkt motionsyrkanden i ämnet med hänvisning till att det enligt utskottets bedömning inte fanns anledning att gå längre i fråga om utförselreglering än vad som – i god överensstämmelse med vårt lands internationella åtaganden – gällde enligt den befintliga lagstiftningen. Reservationer mot denna ståndpunkt har avgetts av centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas representanter. Riksdagen har följt utskottet.

Den nyligen inträffade kärnkraftsolyckan i Tjernobyl i Sovjetunionen har aktualiserat kärnkraftens gränsöverskridande miljörisker. Dessa medför krav på förändringar av det internationella övervaknings- och kontrollsystemet. Sådana förändringar förutsätter, som statsrådet Birgitta Dahl framhöll i en interpellationsdebatt den 12 maj 1986 (interpellationerna 1985/86:173 och 1985/86:199), att en analys och prövning sker av olika kärnsäkerhetsaspekter. Utskottet utgår från att regeringen genomför en sådan analys och prövning. I avvaktan härpå finner utskottet nu inte skäl till något nytt ställningstagande---.

Utskottet

Allmänt

Bestämmelser om bl. a. uppförande, innehav och drift av kärntekniska anläggningar och om hantering, införsel och utförsel av kärnämnen och kärnavfall finns sedan år 1984 samlade i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen). För sådan verksamhet krävs enligt lagen tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Med kärnteknisk anläggning förstås enligt lagen i första rummet "anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor)".

Riksdagen har på senare år vid skilda tillfällen antagit riktlinjer för energipolitiken och därvid särskilt uttalat sig om användningen av kärnenergi. Senast skedde detta våren 1985 (prop. 1984/85:120, NU 1984/85:30, rskr. 1984/85:362); beslutet avsåg då tiden fram till mitten av 1990-talet. Riktlinjerna går tillbaka på dem som antogs efter folkomröstningen i kärnkraftsfrågan år 1980. En viktig beståndsdel är att ingen kärnkraftsutbyggnad skall ske utöver de tolv reaktorer som numera är i drift. Från den kontroversiella frågan om tidsplan för kärnkraftsproduktionens avveckling kan bortses i detta sammanhang.

Det framgår inte uttryckligen av kärntekniklagen att det – i enlighet med de nyssnämnda riktlinjerna – inte skall ges några ytterligare tillstånd att uppföra och ladda kärnkraftsreaktorer. I propositionen (1983/84:60) med förslag till denna lag anfördes därvidlag följande. Enligt atomlagstiftningskommittén – vars betänkande låg till grund för regeringens förslag – förelåg det i och för sig inte något hinder från lagteknisk synpunkt mot att en bestämmelse om antalet kärnkraftsreaktorer infördes i den nya lagen. Kommitténs majoritet hade emellertid ifrågasatt behovet av en lagreglering om antalet reaktorer, eftersom denna fråga omfattades av de av riksdagen redan godkända riktlinjerna för kärnkraftens roll i energisystemet. Regeringen förordar nu i proposition 1986/87:24 att kärntekniklagen ändras i detta avseende. Det lagförslag som framläggs har två komponenter. Det förbud mot nya kärnkraftsreaktorer varom talas i propositionens rubrik kommer till uttryck i ett tillägg till 5 § enligt vilket tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor inte får meddelas. Bestämmelsen har alltså primärt karaktären av ett förbud för regeringen att använda den rätt att ge tillstånd till nya kärnkraftsreaktorer som regeringen för närvarande formellt sett har enligt lagen. Genom en ny bestämmelse i 6 § införs förbud mot vissa förberedande

åtgärder som någon skulle kunna vidta i syfte att uppföra ytterligare en kärnkraftsreaktor inom landet.

Av de fyra motioner som finns att behandla i sammanhanget går två (m; fp) ut på att lagförslaget skall avslås i sin helhet. Principiella skäl – omsorg om tanke- och yttrandefriheten – åberopas för detta. I en annan motion (c) begärs att de föreslagna förbudens räckvidd skall utvidgas. Till viss del blir, som utskottet i det följande skall visa, motionärernas syfte tillgodosett om regeringens förslag genomförs. Liksom delvis denna motion tar den fjärde motionen (vpk) sikte på ett förbud mot export av kärnkraftsreaktorer och av utrustning för nya sådana. De huvudfrågor som sålunda föreligger tar utskottet här upp i tre olika avsnitt.

Förbud mot nya kärnkraftsreaktorer

"Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor" skall, som nämnts, enligt regeringens förslag till ändring i 5 § kärntekniklagen inte få lämnas. Utskottet vill först, utan att ta ställning till om förslaget bör antas, diskutera och precisera dess innebörd.

En första fråga gäller definitionen av begreppet kärnkraftsreaktor. Upphovsmännen till motion 1986/87:N116 (c) ställer sig positiva till vad regeringen föreslår men vill att i lagen uttryckligen skall sägas ut att även "kärnvärme- och bridreaktorer" är anläggningar som det inte får lämnas tillstånd till.

Ordet kärnkraftsreaktor används, som redan har sagts, i lagen (2 §) såsom term för "anläggning för utvinning av kärnenergi". Kravet på tillstånd gäller förutom sådan anläggning också "annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor". Av det sagda följer att begreppet kärnkraftsreaktor är avsett att täcka varje anläggning där en självunderhållande kärnreaktion utnyttjas för energiutvinning. I specialmotiveringen till kärntekniklagen anförs (prop. 1983/84:60 s. 76) att inte bara den hittills förekommande s. k. fissionsreaktorn utan även den s. k. fusionsreaktorn, beträffande vilken forskning pågår, omfattas av de berörda bestämmelserna om tillståndskrav. Såväl bridreaktorer som kärnvärmereaktorer är baserade på fissionstekniken. Beträffande de senare kan anmärkas att "kärnvärme" enligt vanligt språkbruk kan tyckas vara något annat än "kärnkraft", som närmast borde avse elektrisk energi. Enligt den citerade definitionen betecknas emellertid varje "anläggning för utvinning av kärnenergi" som en kärnkraftsreaktor. Det kan antecknas att atomlagstiftningskommittén använde ordet "kärnreaktor" i stället för "kärnkraftsreaktor". Terminologin ändrades i propositionen, sedan en remissinstans hade påpekat (s. 167) att även en forskningsreaktor är en kärnreaktor. Sammanfattningsvis vill utskottet alltså slå fast att, om regeringens förslag till ändring i 5 § kärntekniklagen antas, tillstånd icke kommer att få ges till uppförande av bridreaktorer eller kärnvärmereaktorer. Det finns således, från den utgångspunkt som anges i motion 1986/87:N116 (c), inte fog för någon annan terminologi i 5 § än den som regeringen har föreslagit.

Vad beträffar kärnvärmereaktorer noterar utskottet ytterligare följande. Det kan, som utskottet utförligt har redovisat vid ett tidigare tillfälle (NU

1983/84:30 s. 24 f., 51 f.), hävdas olika uppfattningar i frågan huruvida reaktorer av denna typ berördes av folkomröstningen eller icke. I de riktlinjer för den långsiktiga energipolitiken som riksdagen senast har antagit sägs emellertid uttryckligen att kärnvärmereaktorer inte skall få förekomma i Sverige (NU 1984/85:30 s. 32). Moderata samlingspartiet har inte ställt sig bakom riktlinjerna i denna del.

En fråga som vidare kan ställas är om den föreslagna nya bestämmelsen i 5 § kärntekniklagen kan tillmätas någon självständig betydelse med hänsyn till att riksdagen har fastställt riktlinjer för energipolitiken vilka på nyss angivet sätt inskränker regeringens handlingsfrihet vad gäller tillståndsgivning enligt lagen. Det ligger i det parlamentariska statsskickets natur att regeringen får förväntas följa tydligt uttalade anvisningar från riksdagen. Det kan dock inte uteslutas att, särskilt i ett läge med en utpräglad minoritetsregering, en i lag fastställd restriktion för regeringen kan vara mer effektiv än riktlinjer utan formellt bindande verkan. En regering kan, visserligen med risk att i efterhand drabbas av misstroendevotum, fatta beslut som innebär att angivna riktlinjer åsidosätts med verkningar som i praktiken är oåterkalleliga. Om en motsvarande viljeyttring från riksdagens sida har fått formen av lag kan samma åtgärd däremot inte komma till stånd utan positiv medverkan av riksdagsmajoriteten.

Även oavsett vad som senast har anförts finner utskottet det väl befogat att riksdagen nu, såsom regeringen föreslår, bringar kärntekniklagens bestämmelser om möjlighet att erhålla tillstånd till kärnteknisk verksamhet i överensstämmelse med riktlinjerna för den långsiktiga energipolitiken. Det ter sig mindre tillfredsställande att lagen ger intryck av att regeringen kan meddela tillstånd till uppförande av nya kärnkraftsreaktorer, fastän riksdagen vid upprepade tillfällen med stor majoritet har uttalat att något sådant tillstånd inte skall komma i fråga. Tidsramen och formerna för kärnkraftsproduktionens avveckling är för närvarande en huvudfråga i energidebatten. Det är naturligt att statsmakterna i det läget först och främst tydligt markerar att uppförandet av nya kärnkraftsreaktorer är ett avslutat stadium i den svenska energipolitiken.

Utskottet konstaterar att de båda motioner enligt vilka regeringens förslag skulle avslås inte innehåller några egentliga argument mot ändringen i 5 §. Moderata samlingspartiet har emellertid tidigare gett uttryck för särmeningar i energipolitiken, vilka naturligen kommer till synes också vid det ställningstagande som det nu gäller. Folkpartiet har däremot i energifrågorna väsentligen följt samma linje som den nuvarande regeringen. Dess avslagsyrkande beträffande 5 § är mot den bakgrunden förvånande. Det är ägnat att minska partiets trovärdighet som förespråkare för en successiv övergång till ett samhälle utan kärnkraft. Det står också i skarp kontrast mot det bestämda ställningstagande för en lagreglering av den fysiska riksplaneringens riktlinjer som kännetecknar folkpartiets agerande vid lagstiftningen om hushållning med naturresurser m. m. (se BoU 1986/87:3).

Med det sagda tillstyrker utskottet regeringens lagförslag i nu berörd del.

I 6 § kärntekniklagen finns nu bestämmelser om villkor för s. k. laddning av kärnkraftsreaktorer. Denna paragraf blir överflödig, om ingen ny reaktor skall kunna tillåtas. Enligt propositionen ersätts den, såsom tidigare har nämnts, med en bestämmelse om förbud mot vissa åtgärder av förberedande natur. Uppenbart är att den föreslagna ändringen i 5 § är en förutsättning för att ett sådant förbud skall kunna utfärdas. Om propositionen skulle avslås i vad gäller 5 § bör lagförslaget alltså falla även i övrigt. Däremot kräver ändringen i 5 § inte att också förslaget om nytt innehåll i 6 § antas. Alternativt skulle denna paragraf kunna utgå.

Utskottet finner det angeläget att till en början i klarläggande syfte diskutera utformningen och innebörden av regeringens förslag på denna punkt. Först därefter behandlar utskottet frågan huruvida det sålunda presenterade lagförslaget bör antas av riksdagen.

Den föreslagna utformningen av 6 § synes mindre lyckad i språkligt avseende. I linje med vad lagrådet har anfört (prop. s. 10) vill utskottet ange följande avfattning av paragrafen såsom ett mera tillfredsställande uttryck för de intentioner som regeringen har redovisat i propositionen: "Ingen får utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor." Av betydelse är särskilt att de ifrågavarande åtgärderna på så sätt klart hänförs till det subjekt som har det nämnda syftet.

Vilka slags åtgärder – anställnings- och beställningsbeslut, ritningsarbete, kostnadskalkylering etc. – som skulle komma att direkt omfattas av en sådan bestämmelse får anses tämligen entydigt framgå av föredragandens överväganden och specialmotivering i propositionen. Frågor som kräver närmare uppmärksamhet är däremot – bl. a. mot bakgrund av kritiken i motionerna 1986/87:N118 (m) och 1986/87:N117 (fp) – dels om en sådan bestämmelse indirekt skulle kunna åberopas i annat sammanhang, t. ex. mot tidnings- och tidskriftsartiklar med opinionsbildande syfte, dels vilka personkategorier som ingår i kretsen av potentiella gärningsmän. Ingendera av dessa frågor behandlas mera ingående i propositionen. Utskottet tar först upp den senare frågan.

I propositionen sägs att det för straffansvar bör krävas "att gärningsmannen har ett direkt syfte att uppföra en viss kärnkraftsreaktor", något som i lagtexten klarare skulle framgå enligt utskottets omformulering. Ett dylikt syfte synes huvudsakligen kunna tillskrivas ett kraftföretag – i vid mening – med sådan inriktning och sådana resurser att det är tänkbart som reaktorinnehavare. Talan skulle i förekommande fall få föras mot den som enligt sedvanliga principer bär ansvar för företagets verksamhet. Personer som inom företaget sysselsätts med projekteringsarbete etc. kan däremot inte ha syftet att själva uppföra en kärnkraftsreaktor och skulle följaktligen inte kunna ställas till svars på grundval av den avsedda bestämmelsen. Detsamma gäller personer ansvariga för eller verksamma vid företag – ingenjörsfirmor, tillverkare av reaktorer och reaktorkomponenter, byggnadsentreprenörer etc. – som ett kraftföretag eller motsvarande kan anlita för förberedande åtgärder av angivet slag. Än mer uppenbart är att andra personer som icke är

presumtiva reaktorinnehavare inte kan tillskrivas det direkta syftet att uppföra en kärnkraftsreaktor. Den tilltänkta bestämmelsen skulle således inte kunna direkt åberopas mot exempelvis personer ansvariga för inlägg i massmedia eller andra opinionsyttringar till förmån för byggande av nya kärnkraftsreaktorer, och detta inte ens om opinionsyttringen skulle avse en viss bestämd reaktor.

En andra fråga är huruvida den avsedda bestämmelsen likväl indirekt skulle kunna läggas till grund för talan mot någon utanför den tidigare angivna kretsen av potentiella gärningsmän.

Det kan då först slås fast att bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken om stämpling till brott och om medverkan – i form av anstiftan eller medhjälp – till brott inte är tillämpliga på andra slags brott än sådana varom det är stadgat i brottsbalken. Till de specialstraffrättsliga bestämmelser som det i detta fall rör sig om finns eller föreslås inga kompletterande bestämmelser rörande medhjälp etc.

Den som muntligen eller skriftligen uppmanar till brott mot den tilltänkta 6 § kärntekniklagen kunde möjligen förmodas göra sig skyldig till uppvigling enligt 16 kap. 5 § brottsbalken. Av standardkommentaren till denna (Beckman, Holmberg, Hult, Strahl: Brottsbalken jämte förklaringar, 5 uppl., band II s. 230) framgår emellertid att straffbudet mot uppvigling endast avser försök att förleda en allmänhet, dvs. en obestämd krets, och att det icke i och för sig är uppvigling att i ett meddelande till allmänheten uppmana en viss person att begå ett visst brott. Härav och av vad tidigare sagts synes följa att den avsedda förbudsbestämmelsen i 6 § kärntekniklagen inte skulle kunna läggas till grund för ett åtal för uppvigling. Ytterligare torde följa att en tryckt framställning av det slag som nu diskuteras inte skulle kunna påstås innehålla otillåtet yttrande enligt 7 kap. 4 § 6 tryckfrihetsförordningen. I rättsligt sammanhang synes en sådan framställning inte kunna få betydelse annat än såsom bevis eller indicium på att ett direkt brott mot den avsedda 6 § kärntekniklagen begåtts av en sådan gärningsman som tidigare nämnts, dvs. en person ansvarig för ett företag som har ett direkt syfte att uppföra en viss kärnkraftsreaktor.

Sammanfattningsvis finner utskottet alltså att 6 § kärntekniklagen med den utformning som här är aktuell skulle kunna åberopas endast mot medlemmar av den begränsade personkrets som just har angivits. Och även personer inom denna krets, t. ex. verkställande direktörer för kärnkraftsbolag, skulle liksom hittills vara oförhindrade att muntligen och skriftligen plädera för fortsatt och ökad kärnkraftsanvändning, inkl. uppförande av ytterligare kärnkraftsreaktorer. Vad som är avsett att förhindras och som skulle bli straffbart är endast att en sådan person föranstaltar om något slags resurskrävande förberedande åtgärder i syfte att uppföra en viss kärnkraftsreaktor. På möjligheterna till forskning och utvecklingsarbete på det kärntekniska området och till svenskt deltagande i internationellt samarbete på detta område skulle, såsom också sägs i propositionen, det tilltänkta förbudet inte inkräkta.

I motion 1986/87:N118 (m) hävdas, mot bakgrund av ett principresonemang som kortfattat har refererats i det föregående (s. 4), att det inte kan uteslutas att "även exempelvis en diskussion mellan några personer om en

eventuell konstruktion av en reaktor i Sverige kommer att kunna anses som en straffbar handling" om innehållet i den av regeringen föreslagna 6 § inkorporeras i kärntekniklagen. På motsvarande sätt anförs i motion 1986/87:N117 (fp) att en kärnkraftsförespråkare som i en artikel förordar att fler kärnkraftverk skall byggas och presenterar en ekonomisk kalkyl som stöd för denna uppfattning skulle riskera att bli åtalad med stöd av en sådan paragraf. Av utskottets genomgång följer att det inte kommer att finnas grund för farhågor av detta slag.

I 1 § kärntekniklagen sägs inledningsvis att lagen gäller kärnteknisk verksamhet enligt den definition som – i en rad punkter – lämnas i återstoden av paragrafen. Sådana förberedande åtgärder som den föreslagna nya 6 § handlar om utgör definitionsmässigt icke kärnteknisk verksamhet. Lagens inledande bestämmelse bör därför, om riksdagen ställer sig bakom förslaget till ändring av 6 §, ändras på sådant sätt att det framgår att lagen rör även verksamhet som faller utanför den hittills angivna ramen. Detta skulle i så fall lämpligen kunna ske genom att "m. m." tillfogas efter begreppet "kärnteknisk verksamhet" i 1 § första stycket.

Efter dessa kommentarer till regeringens förslag beträffande 6 § kärntekniklagen kommer utskottet fram till sin bedömning av om lagförslaget i den delen bör antas av riksdagen.

Tvärtemot vad som hävdas i motionerna 1986/87:N118 (m) och 1986/87:N117 (fp) kommer – såsom både lagrådet och konstitutionsutskottet har uttalat och såsom näringsutskottet har visat i det föregående – det tilltänkta stadgandet i 6 § inte att inkräkta på vare sig det tekniska utvecklingsarbetet eller på möjligheterna till fri opinionsbildning. Näringsutskottet noterar att motionärerna och minoriteten (m, fp) inom konstitutionsutskottet underkänner lagrådets bedömning på denna punkt utan någon genomförd motargumentation. Enligt utskottets mening är en förbudsbestämmelse av angiven art i 6 § ett naturligt och välmotiverat komplement till det av utskottet tillstyrkta nya stadgandet i 5 §. Att kärnkraftinspektionen skall övervaka efterlevnaden – inom ramen för sin allmänna uppgift som tillsynsorgan enligt kärntekniklagen – och att åtal för brott mot förbudet får ske endast efter anmälan av inspektionen kan betraktas som en extra garanti mot att bestämmelsen skulle kunna komma att åberopas i andra sammanhang än lagstiftaren har avsett.

Utskottet föreslår alltså, i anslutning till regeringens förslag, att 1 och 6 §§ kärntekniklagen ändras på det sätt som framgår av *bilaga 1* (s. 16 f.). Lagändringen bör träda i kraft den 1 februari 1987. Motionerna 1986/87:N118 (m) och 1986/87:N117 (fp) har därmed avstyrkts av utskottet.

Förbud mot export av kärnkraftsreaktorer, m. m.

I kärntekniklagen finns – såsom framgår av en redogörelse i det föregående (s. 4 f.) – detaljerade bestämmelser som innebär att det krävs tillstånd för utförsel av ämnen och utrustning på kärnenergiområdet och för motsvarande teknologiöverföring.

I motion 1986/87:N105 (vpk) – som har väckts med anledning av

proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan – finns ett yrkande om att export från Sverige av teknologi, material och kunnande inom kärnenergiområdet skall förbjudas. Detta slags export berörs också i motion 1986/87:N116 (c). Dess förslag till ny lydelse av 6 § kärntekniklagen innefattar en passus om att det tilltänkta förbudet mot vissa förberedande åtgärder skall utsträckas till att omfatta även motsvarande åtgärder med sikte på export av kärnkraftsreaktorer och av komponenter och teknisk utrustning till nytillkommande reaktorer.

Utskottet konstaterar först att ett förbud av den art som åsyftas i den sistnämnda motionen lagtekniskt sett är något mera komplicerat än vad motionärerna tänker sig. I första hand torde erfordras en bestämmelse – av den innebörd som avses i motion 1986/87:105 (vpk) – vilken förbjuder export av vissa närmare preciserade slag av ämnen och utrustning samt teknologiöverföring på motsvarande område. Den bestämmelsen skulle få kompletteras med en sådan förbudsbestämmelse som den föreslagna 6 § utgör. En lagstiftning av denna innebörd låter sig enligt utskottets mening inte genomföras inom det nu aktuella ärendets ram.

I sak står utskottet kvar vid sin tidigare uppfattning i frågan om ett sådant exportförbud som det här gäller (se s. 5 f.). Såsom utskottet uttalade våren 1986 utgår utskottet från att regeringen genomför en analys och prövning av olika kärnsäkerhetsaspekter som även belyser huruvida det internationella övervaknings- och kontrollsystemet behöver förändras. Utskottet avstyrker alltså de båda motionsyrkanden som nu är på tal.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *förbud mot nya kärnkraftsreaktorer*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:24 i ifrågavarande del och med avslag på motionerna 1986/87:N116, 1986/87:N117 och 1986/87:N118, alla i ifrågavarande del, antar förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet i vad avser 5 § enligt bilaga 1,

2. beträffande *förbud mot vissa förberedande åtgärder*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:24 i övrigt och motion 1986/87:N116 i motsvarande del och med avslag på motionerna 1986/87:N117 och 1986/87:N118, båda i ifrågavarande del, antar förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet enligt *utskottets förslag* i bilaga 1, i den mån lagförslaget inte omfattas av utskottets hemställan under 1,

3. beträffande *förbud mot export av kärnkraftsreaktorer, m. m.*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N105 yrkande 4 och motion 1986/87:N116 i återstående del.

Stockholm den 10 december 1986

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Christer Eirefelt (fp) (mom. 2, 3), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s) (mom. 2, 3), Ivar Franzén (c), Wivi-Anne Radesjö (s) (mom. 1), Sten Svensson (m), Birgitta Johansson (s) (mom. 1), Åke Wictorsson (s), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Bo Finnkvist (s) (mom. 2, 3), Jörn Svensson (vpk) (mom. 1), Per-Richard Molén (m), Gudrun Norberg (fp) (mom. 1), Mats Lindberg (s) (mom. 1), Elving Andersson (c), Göran Magnusson (s) (mom. 2, 3) och Leo Persson (s).

Reservationer

1. Förbud mot nya kärnkraftsreaktorer (mom. 1)

Sten Svensson, Per Westerberg och Per-Richard Molén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Även oavsett" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Lagen om kärnteknisk verksamhet och de författningar som regeringen har utfärdat i anslutning därtill innebär en detaljerad reglering av de säkerhetsfrågor som är förknippade med kärnteknisk verksamhet. Lagen utgör bl. a. grunden för den tillsyn som statens kärnkraftinspektion utövar. Lagens föreskrifter rörande kärntekniska anläggningar, kärnämnen och kärnbränsle avser inte bara kärnkraftsproduktionen utan också annan verksamhet, t. ex. inrättande och drift av forskningsreaktorer. Vid kärntekniklagens tillkomst för tre år sedan slogs det fast, som utskottet nyss har redovisat, att det inte fanns anledning att låta statsmakternas ståndpunkt i fråga om antalet reaktorer i kärnkraftsprogrammet komma till uttryck i kärntekniklagen. Vad som gäller härvidlag har formulerats i riktlinjer för den långsiktiga energipolitiken vilka riksdagen har beslutat om och undan för undan prövat mot bakgrund av nya utredningar och överväganden. Viktiga sådana pågår nu i energirådets regi, vilket också påpekas i propositionen. Enligt utskottets uppfattning finns i dagens läge inget skäl för riksdagen att, såsom regeringen föreslår, utvidga kärntekniklagen med det artfrämmande element som föreskrifter av allmänt energipolitisk natur skulle utgöra. Riktlinjer av hittillsvarande typ, vilka riksdagen vid återkommande tillfällen får ta ställning till, framstår alltjämt som det lämpligaste instrumentet för statsmakternas övergripande reglering av energiproduktionen i landet. Med vad nu sagts avstyrker utskottet regeringens förslag till ändring i 5 § kärntekniklagen.

I detta sammanhang vill utskottet också framhålla att de nu gällande riktlinjerna med det snaraste borde modifieras i ett viktigt hänseende. Riksdagen bör göra klart att det inte finns några politiska hinder för bruk av kärnvärmereaktorer av Secure-typ. Dessa reaktorer fyller högt ställda säkerhets- och miljökrav. Det finns också övervägande skäl för slutsatsen att folkomröstningen i kärnkraftsfrågan inte gällde denna typ av reaktorer.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *förbud mot nya kärnkraftsreaktorer*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:N117 och 1986/

87:N118, båda i ifrågavarande del, avslår proposition 1986/87:24 i vad avser 5 § förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet samt motion 1986/87:N116 i motsvarande del.

2. Förbud mot nya kärnkraftsreaktorer (mom. 1)

Hadar Cars (fp) och Gudrun Norberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Även oavsett" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Lagen om – – – (= reservation 1) – – – 5 § kärntekniklagen.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *förbud mot nya kärnkraftsreaktorer* (= reservation 1).

3. Förbud mot vissa förberedande åtgärder (mom. 2)

Christer Eirefelt (fp), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m) och Per-Richard Molén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Tvärtemot vad" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt att 5 § kärntekniklagen ändras på det sätt som regeringen har föreslagit. Som redan har sagts följer av ett avslag på den punkten att lagförslaget faller också i övrigt. Även oavsett detta måste förslaget till ändring i 6 § tillbakavisas.

Förslaget innebär att ytterligare ett artfrämmande element införs i kärntekniklagen, i det att tillsynsmyndigheten – kärnkraftinspektionen – skulle få en ny, polisiärt betonad uppgift som inte härrör ur dess roll som organ för säkerhetsfrågor. Enligt förslaget kriminaliseras åtgärder som på intet sätt medför några risker för säkerheten i kärnteknisk verksamhet.

Vårt ekonomiska system bygger på marknadsekonomiska principer. Dessa innebär bl. a. att den som vill satsa arbete och pengar på en viss verksamhet får göra detta inom rimliga gränser. Lagförslaget präglas i stället av ett planekonomiskt tänkande, enligt vilket normaltillståndet är att det råder förbud. Förslaget speglar sålunda ett förmyndartänkande som inte hör hemma i en demokrati. Staten skall enligt detta förslag kunna gripa in mot dispositioner inom ett företag med motiveringen att dessa tar sikte på att ett visst politiskt beslut skall rivas upp. Ytterst påverkas alltså medborgarnas rätt att med demokratiska medel verka för sin åsikt.

Följaktligen kvarstår slutsatsen i motionerna 1986/87:N118 (m) och 1986/87:N117 (fp), nämligen att starka principiella skäl talar mot den tilltänkta förbudsbestämmelsen.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *förbud mot vissa förberedande åtgärder* att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:N117 och 1986/87:N118, båda i ifrågavarande del, avslår proposition 1986/87:24 i övrigt och motion 1986/87:N116 i motsvarande del.

Ivar Franzén (c) och Elving Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "I sak" och slutar med "på tal" bort ha följande lydelse:

Det regelsystem rörande export av ämnen och material på kärnenergiområdet och av motsvarande tekniköverföring som nu finns ger vissa möjligheter till kontroll av syftet med den export som blir aktuell. Någon garanti för att de exporterade produkterna endast kommer till civil användning finns dock inte att få. Flera stater, bl. a. i tredje världen, uppges vara i färd med att utveckla egna kärnvapen. Denna process möjliggörs genom import av utländsk kärnkraftsteknologi. Detta är ett starkt skäl för ett sådant totalförbud mot export av reaktorteknologi som motionerna 1986/87:N116 (c) och 1986/87:N105 (vpk) syftar till. Ett annat viktigt skäl är att Sverige genom en utökad export på detta område blir alltmer bundet till kärnkraftstekniken – ett förhållande som står i stark motsättning mot riksdagens beslut om avveckling av kärnkraftsproduktionen. Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl är ytterligare ett belägg för vikten av ett totalförbud mot export av reaktorteknologi.

Regeringen bör alltså med det snaraste lägga fram förslag till lagändringar som innebär att export av ämnen och utrustning på kärnenergiområdet och motsvarande tekniköverföring helt förbjuds och att det nya förbudet enligt 6 § kärntekniklagen mot vissa förberedande åtgärder utsträcks till att omfatta också förberedelser med sikte på sådan export som nu nämnts. Med det sagda tillstyrker utskottet de nu berörda yrkandena i motionerna 1986/87:N116 (c) och 1986/87:N105 (vpk).

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *förbud mot export av kärnkraftsreaktorer, m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:N105 yrkande 4 och motion 1986/87:N116 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
Härigenom föreskrivs att 5 och 6 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.	Härigenom föreskrivs att *1*, 5 och 6 §§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.
1 §[1]	
Denna lag gäller kärnteknisk verksamhet.	Denna lag gäller kärnteknisk verksamhet, *m.m.*
Med sådan verksamhet avses	
1. uppförande, innehav eller drift av kärnteknisk anläggning,	
2. förvärv, innehav, överlåtelse, hantering, bearbetning, transport av eller annan befattning med kärnämne eller kärnavfall,	
3. införsel till riket av kärnämne eller kärnavfall,	
4. utförsel ur riket av	
a. kärnämne eller mineral med halt av sådant ämne,	
b. vad som har framställts av kärnämne eller vara i vilken sådant ämne ingår,	
c. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av kärnämne eller som annars är av väsentlig betydelse för framställning av kärnladdningar, i den utsträckning regeringen föreskriver, och	
5. upplåtelse eller överlåtelse av rätt att utom riket tillverka sådan utrustning eller sådant material som avses i 4 c och som tillverkas inom riket, i den utsträckning regeringen föreskriver.	
5 §	
För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.	
I fråga om kärnämne eller kärnavfall i små mängder eller med låga halter av radioaktivitet kan regeringen i förordning meddela föreskrifter om tillstånd för envar eller för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag att använda ämnet eller avfallet i undervisnings- eller forskningssyfte eller för medicinska, jordbrukstekniska, industriella eller kommersiella ändamål.	
6 §	
Utarbetande av konstruktionsritningar, *kostnadskalkylering, beställande av* utrustning *och* andra förberedande åtgärder *får inte vidtas* i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor.	*Ingen får utarbeta* konstruktionsritningar, *beräkna kostnader, beställa* utrustning *eller vidta* andra *sådana* förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor.
Denna lag träder i kraft den *1 januari* 1987.	Denna lag träder i kraft den *1 februari* 1987.

[1] Som regeringens förslag betecknas nuvarande lydelse av paragrafen.

Konstitutionsutskottets yttrande 1986/87:5 y

angående förbud mot kärnkraftsreaktorer m. m. (prop. 1986/87:24)

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1986/87:24 jämte motionerna 1986/87:N116 av Börje Hörnlund m. fl. (c), N117 av Hadar Cars m. fl. (fp) och N118 av Anders Björck m. fl. (m).

I propositionen föreslås att det i kärntekniklagen (1984:3) tas in ett förbud mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer. Dessutom föreslås ett förbud mot sådana förberedelseåtgärder som syftar till att uppföra nya reaktorer. Således föreslås i 6 § en bestämmelse av innebörd att utarbetande av konstruktionsritningar, kostnadskalkylering, beställande av utrustning och andra förberedande åtgärder inte får vidtas i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor.

Utskottet begränsar sitt yttrande till den del som avser förbudet i 6 § kärntekniklagen att utarbeta konstruktionsritningar och kostnadskalkyler för ett nytt kärnkraftverk. Denna regel har kritiserats utifrån yttrandefrihetssynpunkter i motionerna N117 av Hadar Cars m. fl. och N118 av Anders Björck m. fl. I motion N116 av Börje Hörnlund m. fl. har yrkats att bestämmelsen utvidgas till att också gälla kärnkraft-, kärnvärme- och bridreaktorer samt export av komponenter och teknisk utrustning till nytillkommande reaktorer.

Konstitutionsutskottets bedömning

Den i 2 kap. regeringsformen skyddade yttrande- och informationsfriheten får liksom flertalet andra grundlagsfästa fri- och rättigheter enligt 2 kap. 12 § andra stycket inskränkas endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och får inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. I 2 kap. 13 § anges vidare under vilka speciella förutsättningar som yttrande- och informationsfriheten får begränsas. Begränsning är således tillåten med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggande och beivrande av brott. Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt är begränsning

endast tillåten om särskilt viktiga skäl föranleder det. Det stadgas också i paragrafen, att vid bedömandet av vilka begränsningar som får ske skall man särskilt beakta vikten av vidast möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter.

Såväl föredragande statsrådet som lagrådet har uttalat att med den föreslagna utformningen av 6 § kärntekniklagen stadgandet inte kommer att inkräkta på varę sig det tekniska utvecklingsarbetet eller möjligheterna till fri opinionsbildning.

Vid övervägande av den konstitutionella innebörden av ifrågavarande lagförslag kommer utskottet i sak till samma slutsats som regeringen och lagrådet gett uttryck för. Utskottet finner således inte att den aktuella bestämmelsen – med den begränsade räckvidd den erhållit i propositionens förslag som innebär att det endast är fråga om förberedelser i syfte att uppföra en kärnkraftsreaktor – kan anses som en otillåten inskränkning i den fria opinionsbildningen. Någon erinran från konstitutionell synpunkt kan därför inte riktas mot lagförslaget.

Stockholm den 25 november 1986

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Anita Modin (s), Sören Lekberg (s), Börje Stensson (fp), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Ulla Pettersson (s) och Ingela Mårtensson (fp).

Avvikande mening

av Anders Björck (m), Hans Nyhage (m), Börje Stensson (fp), Gunnar Biörck i Värmdö (m) och Ingela Mårtensson (fp).

Den föreslagna utformningen av 6 § kärntekniklagen får enligt utskottets mening anses innebära en inskränkning i den fria opinionsbildningen. Regeringsformen är med hänsyn till våra allmänt omfattade grundläggande värderingar i opinionsfrihetsfrågor mycket restriktiv när det gäller rätten att i vanlig lag föreskriva sådana inskränkningar. I princip är inskränkningar på detta område tillåtna endast för att tillgodose vissa särskilt uppräknade ändamål och även i dessa fall skall vikten av vidast möjliga yttrandefrihet särskilt beaktas när det gäller t. ex. politiska och vetenskapliga angelägenheter.

Med hänsyn till det anförda anser konstitutionsutskottet att ett godtagande av förslaget till 6 § kärntekniklagen skulle innebära ett avsteg från de principer som vår författning vilar på när det gäller rätten till fri opinionsbildning. Utskottet ansluter sig härvid till de tankegångar som framförs i motionerna av Hadar Cars m. fl. (fp) och Anders Björck m. fl. (m) och avstyrker således bifall till propositionen såvitt nu är i fråga.

Innehåll

Ärendet 1

Sammanfattning 1

Propositionen 1
Förslag 1
Huvudsakligt innehåll 3

Motionerna 3
Yrkanden 3
Motivering 4

Kompletterande uppgifter 4
Bestämmelser om utförsel av ämnen och utrustning på kärnenergiområdet 4
Tidigare riksdagsbehandling 5

Utskottet 6
Allmänt 6
Förbud mot nya kärnkraftsreaktorer 7
Förbud mot vissa förberedande åtgärder 9
Förbud mot export av kärnkraftsreaktorer, m. m. 11
Hemställan 12

Reservationer
1. Förbud mot nya kärnkraftsreaktorer (m) 13
2. Förbud mot nya kärnkraftsreaktorer (fp) 14
3. Förbud mot vissa förberedande åtgärder (m, fp) 14
4. Förbud mot export av kärnkraftsreaktorer, m. m. (c) 15

Bilagor
1. Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet 16
2. Konstitutionsutskottets yttrande KU 1986/87:5 y 17

gotab Stockholm 1986 11961